Nadia Tahir, *Argentine. Mémoires de la dictature*

David Jurado

Traducteur : Gorik de Henau

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/temoigner/4843>

DOI : 10.4000/temoigner.4843

ISSN : 2506-6390

Éditeur :

Éditions du Centre d'études et de documentation Mémoire d'Auschwitz, Éditions Kimé

Édition imprimée

Date de publication : 2 mai 2016

Pagination : 162-163

ISSN : 2031-4183

Référence électronique

David Jurado, «Nadia Tahir, *Argentine. Mémoires de la dictature*», *Témoigner. Entre histoire et mémoire* [Online], 122 | 2016, Online op 30 septembre 2021, geraadpleegd op 06 janvier 2022. URL: <http://journals.openedition.org/temoigner/4843> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/temoigner.4843>

Ce document a été généré automatiquement le 6 janvier 2022.

Tous droits réservés

Nadia Tahir, *Argentine. Mémoires de la dictature*

David Jurado

Traduction : Gorik de Henau

RÉFÉRENCE

Nadia Tahir, *Argentine. Mémoires de la dictature*, Presses universitaires de Rennes, 2015, 266 p.

- 1 Recent onderzoek over herinnering bij de slachtoffers van de laatste militaire dictatuur in Argentinië toont aan hoe schrijnend relevant deze kwestie wel blijft, zelfs buiten de landsgrenzen; denk maar aan de publicaties van Claudia Feld, Elizabeth Jelin, Daniel Lvovich en Jaquelina Bisquert. Sinds de jaren 2000 speelt de herinnering een centrale rol in het openbare debat in Argentinië, wat blijkt uit een toename van het aantal musea, monumenten, herdenkingen en culturele activiteiten. Maar deze recente stijging is het resultaat van een lang en complex proces. Daarom is *Argentine. Mémoires de la dictature*, het boek van Nadia Tahir, bijzonder nuttig. In dit werk, het resultaat van haar doctoraatsonderzoek, schetst ze de evolutie van de slachtofferverenigingen, meer bepaald de Moeders en Grootmoeders van de Plaza de Mayo, van hun oprichting tot en met het presidentsmandaat van Néstor Kirchner. Enerzijds beschrijft de auteur de organisatievormen van die verenigingen en de manier waarop ze hun strategie aanpassen aan het officiële discours van de verschillende presidentiële perioden. Anderzijds maakt ze een analyse van de uitwisseling, steun en rivaliteit tussen de slachtofferorganisaties, maar ook van de mensenrechtenverenigingen en hun interne tegenstellingen. Tot slot gaat het in dit werk ook over de positie die slachtofferorganisaties innemen in het internationale debat over misdaden tegen de mensheid.
- 2 Tahir beperkt er zich niet toe de geschiedenis van elke vereniging te beschrijven, maar onderzoekt het subjectieve karakter van hun herinneringsdiscours via een analyse van

de door hen gepubliceerde documenten en via veldonderzoek. Zo slaagt ze erin te laten zien hoe het dictatoriale verleden door een proces van selectie, onderhandeling en herinterpretatie collectief geheugen wordt. Tijdens de economische crisis kiezen de verenigingen bijvoorbeeld voor een vertoog waarin de sociale strijd in de jaren zeventig wordt gelijkgesteld met de sociale strijd in de jaren negentig en begin jaren 2000. Zodoende moderniseren ze hun eigen strijd via de culturele gevoeligheden, de ethische vragen en de politieke akkoorden van het heden. Die dynamieken zijn constant, want wil er gerechtigheid geschieden, dan is het essentieel dat de verenigingen met hun herinneringsverhalen aanwezig zijn op het publieke forum. De constructie van een collectief geheugen is een zaak van moraal en ethiek. Bovendien laat Tahir zien hoe de verhalen van de verschillende verenigingen samenkomen, welke discursieve strategieën ze bezigen, en welke concrete acties ze steeds opnieuw ondernemen om politiek relevant te blijven.

- 3 Op die manier benadrukt Tahir het belang van de verenigingen voor de recente geschiedenis van het land, waardoor Argentinië zich onderscheidt van buurlanden met een gelijksoortige ervaring van repressie. Het geval-Argentinië, zo legt ze uit, 'is anders, niet alleen vanwege de actualiteit, met het toenemende aantal juridische procedures tegen personen die hebben deelgenomen aan de dictatoriale repressie en met het recupereren van illegale detentiecentra, maar ook omdat die verenigingen nog altijd belangrijke spelers zijn in het publieke domein' (p. 254).
- 4 We moeten ook onderstrepen dat de uitzonderingspositie van Argentinië te danken is aan het feit dat de verenigingen van familieleden van slachtoffers zo goed georganiseerd zijn. Want er bestaan niet alleen verenigingen van moeders en grootmoeders, maar ook van zonen (H I J O S) en broers en zussen (Herman@s). Gabriel Gatti, die de toespraken van de grootmoeders van de Plaza de Mayo analyseerde ('Imposing Identity against Social Catastrophes. The Strategies of (Re)Generation of Meaning of the Abuelas de Plaza de Mayo (Argentina)', *Bulletin of Latin American Research* 31 (3), 2012, 352-365), laat zien dat de grootmoeders in hun streven naar gerechtigheid erkenning verkregen voor een identiteitsdefinitie op basis van bloedbanden. Volgens de auteur is die definitie premodern, want identiteit blijft zo beperkt tot natuurlijke afstamming en genetische codes. Toch bleek dit discours voor de verenigingen doeltreffend in hun streven naar gerechtigheid. Vooral ook omdat de slachtoffers zo werden gelijkgeschakeld met 'gedetineerden-vermisten', zoals Tahir schrijft. Het verdwijnen van een persoon en bijgevolg van een familieband staat dus centraal in het strijdproces in Argentinië. Wat de overlevenden van illegale detentiecentra betreft, die werden veeleer als slachtoffers dan als getuigen beschouwd. Dat lijkt vreemd, maar is een gevolg van de verdenking die rustte op vrijgelaten gedetineerden. Later werd duidelijk dat de vrijlatingen arbitrair waren en deel uitmaakten van controlestrategieën vanwege het leger.
- 5 Met deze gevalsstudie onderscheidt Nadia Tahir zich van omvattender historische benaderingen, waarin het specifieke karakter verloren gaat van de diverse wijzen waarop verenigingen zich engageren. De studie is noodzakelijk om een beter begrip te krijgen van het herinneringsproces en de constructie van het recente Argentijnse verleden, maar ook om de bepalende historische rol te begrijpen die de verenigingen hebben gespeeld in de geleidelijke terugkeer naar de democratie, zonder dat we hen daarom moeten gaan verheerlijken.